

Posudek diplomové práce

Název práce: **Strategické víceúrovňové vládnutí v kulturní politice**

Autorka: Bc. Zdenka Dušková

Posudek vedoucího práce: MUDr. Petr Háva, CSc.

Datum: 15.6.2015

Vymezení výzkumného problému, přidaná poznatková hodnota

Vývoj diskuse tématu této práce vysvětluje autorka na str. 4. Jde o tematické zaměření práce, které je na naší katedře méně obvyklé. Přitom kulturní dědictví, dostupnost poznatků, jsou jednou z klíčových dimenzí veřejné politiky. V naší současné politické praxi a ve fungování státu došlo k zúžení významu pojmu kultura a k oddělení od vzdělávání – tato praxe je symbolizována existencí dvou samostatných ministerstev. V aktuálních dokumentech kulturní politiky státu (2015-2020), ale také v analytických studiích pro tvorbu kulturní politiky a v mezinárodním diskurzu je kultura pojímána v širším pojetí. Význam kultury pro společnost, pro její rozvoj a pro funkce společenských systémů je zásadní. Kultura se však v posledních desetiletích dostala pod dominantní vliv zjednodušeného ekonomického myšlení a uplatnění těchto myšlenek v praxi. Místo dalších slov zde uvádím Kortenův model, který vzniklou situaci výstižně znázorňuje:

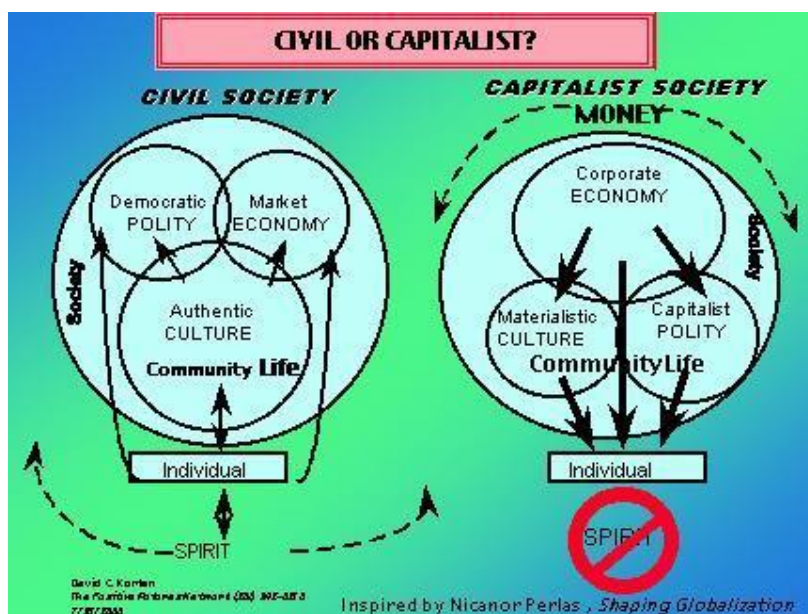

Figure 3

12

Významnými součástmi tohoto modelu je v jeho pravé polovině ekonomický systém, v němž sehrávají klíčovou roli soukromé korporace a jejich mocenský vliv s propojením odpovídající podpůrné ideologie vedoucí k materialistickému zúžení kultury, k její komodifikaci – v naší současné české praxi jsme mohli dobře sledovat pronikání tržních nástrojů do oblasti

financování kultury (smluvní vztahy, granty, veřejné soutěže, ekonomické diskuse o charakteru kulturních statků – jejich dělitelnost a tedy i možnost vícezdrojového financování, zúžení významu ochrany hmotných památek na turismus). Dominantní postavení ekonomiky tak determinuje dlouhodobě také další dimenze vývoje ve společnosti, charakter demokracie, liberální demokracie. Dál již nechám, ať ze sebe obrázek hovoří sám. Dalo by se pokračovat v dalších paralelách role kultury ve společnosti - ještě jednu si zde dovolím zmínit: jde o události z roku 1976 v ČR, přijetí dvou mezinárodních paktů v oblasti lidských práv a jejich význam pro další vývoj – vznik Charty 1977.

Na počátku našich spíše intuitivních úvah nad tématem DP byly hmotné památky, jejich ochrana a obnova a to na území Středočeského kraje – konkrétně v Kutné Hoře. Stav těchto památek signalizoval, že se zde „něco muselo stát“¹. Památkám v Kutné Hoře hrozil rozpad a teprve zařazení těchto památek na seznam UNESCO vedl k záchraně.

V naší pokračující diskusi se postupně začal rýsovat veřejně politický kontext této práce a brzy vyšlo najevo, že jde o kontext víceúrovňové povahy - porozumění příčinám problémů v oblasti hmotných kulturních památek vede v naší současné realitě cestou analýzy víceúrovňového vládnutí. Z jiných veřejných a sociálních politik jsme byli obeznámeni s tímto systémem, kde jsme měli také informace o existujících různých ukazatelích, cílech, a funkcích vhodných pro hodnocení vývoje takových politik.

Výzkumným problémem je fungování systému víceúrovňového vládnutí a jeho nástrojů v oblasti kulturní politiky. Analogická zkušenost s jinými oblastmi nás vedla k hypotézám o možných deficitech pravidel a způsobů komunikace mezi existujícími úrovněmi (lokální, krajská, státní, nadnárodní, globální)².

Cíle, výzkumné otázky, metody, data

Cíle práce se vztahují k uvedenému výzkumnému problému a jsou zaměřeny na (1) vývoj hlavních aktivit politických institucí, utvářejících kulturní politiku z hlediska strategického víceúrovňového vládnutí, (2) zhodnocení významu a obsahu vybraných strategických veřejně politických dokumentů kulturní politiky.

Formulace těchto cílů byla v průběhu práce upřesňována ve vztahu k časovým možnostem ve vztahu k náročnosti souvisejícího úkolu, jímž bylo seznámení se s existujícími teoretickými poznatky, použitelnými při řešení této práce. Pojetí kultury v současné české společnosti bylo zúženo a dostalo se pod dominantní vliv zjednodušeného ekonomického uvažování. Došlo k opomenutí úzkých vazeb ke vzdělávání.

¹ Viz např. Miroslav Bárta, Václav Bělohorský, Petr Drulák, Jan Keller, Václav Moravec, Jiří Příbáň, Jan Sokol a Václav Cílek (ed.) Něco se muselo stát. Nová kniha proměn. Praha, Novela Bohemica 2014

² Nevíme, co bude tmelit budoucí společnost, ale jsme si vědomi toho, že cement současného světa se drolí. Díváme se kolem sebe a máme pocit, že neexistuje nějaký určitý směr, kudy se lidé, politické strany či celé komunity pohybují, ale že spíš chvíli jdeme někam, a pak poslušni spíš okamžiku než nějakého cíle zase jinam. Doba už je taková, ale přesto potřebujeme porozumět tomu, kde jsme, a pokoušíme se odhadnout, kam jdeme.“
<https://www.kosmas.cz/knihy/190576/neco-se-muselo-stat/>

Ekonomický styl myšlení po roce 1990 vedl v naší společnosti také ke zjednodušením v oblasti hospodářské politiky. Pozice kultury ve vztahu k ekonomickému systému se změnila v submisivní situaci. Pojetí kultury v přístupech státní kulturní politiky se tak snadno mohlo zužovat na turismus a alokaci zbytkových dotací/grantů na produkci vybraných kulturních aktivit. Až vstup do EU a jeho příprava vedly k oživení státní kulturní politiky, obnovení zájmu o hmotné kulturní památky, o digitalizaci kulturního dědictví.

Od těchto skutečností a jejich formulace ve výzkumných otázkách byl odvozen výběr dat v primárních dokumentech české kulturní politiky, se zaměřením na úroveň stát-kraj, ČR-mezinárodní prostředí. Autorka absolvovala praxi ve veřejném sektoru ve veřejné správě pro kulturu a sama tak měla možnost posoudit relevantnost takových poznatků v porovnání s daty, obsaženými v dokumentech politické praxe. Pro účel této práce bylo vhodnější se pohybovat na úrovni strategických dokumentů, zvláště pak pokud je časová dimenze práce kolem 30 let.

Souhrn relevantních domácích a zahraničních poznatků, souvisejících s výzkumným problémem (kapitola 3. Kontext a teoretické poznatky tématu, str. 10.-30.)

Při výběru související literatury jsme absolvovali několik diskusí, které vlastně určitým způsobem tematicky odrážely zvláštní realitu, v níž žijeme. Na jedné straně široké pojetí kultury v rámci kulturologie, mezinárodní historický vývoje této disciplíny (a dalších jako kulturní antropologie) a také např. znepokojuje zjištění o vývoji přístupu ke kulturologii v rámci Filosofické fakulty UK v Praze. Na druhé straně vývoj praxe a s ní úzce související kulturní politiky v ČR, jež se dostala pod tak silný vliv ekonomie. Tento globálně neoliberalní trend zasáhl země jako ČR nepřipravené, podobně jako tomu bylo v řadě jiných oblastí, v nichž došlo poměrně rychle ke komodifikacím, k potlačení role státu a občanské společnosti. Naše debaty se soustředily na otázku jakým způsobem lze takový vývoj reflektovat, na jakou míru kritičnosti jsme v této oblasti vybaveni nebo jsme schopni se v daném čase dopracovat.

Empirická část (kapitola 4. Strategické vládnutí v kulturní politice, str. 31.-67.)

se soustředila především na vývoj procesu kulturní politiky na strategické úrovni. Zde bych osobně dal přednost začlenění tab. č. 9. příloze na str. 103 (Přehled klíčových událostí politických institucí kulturní politiky) na počátek empirické části práce. Tato tabulka totiž velice názorně vymezuje výběr událostí/dokumentů ke konci 20. století a na počátku 21. století (1980-2010). Tab. č. 9. je analytickým rámcem a doporučuji její uplatnění v rámci obhajoby.

Závěry:

V empirické části došlo k potvrzení hypotézy o existenci určitých bariér mezi hodnocenými úrovněmi systému vládnutí. Na jedné straně jsou tak zjišťovány rozdíly mezi celkovou situací v ČR v porovnání s mezinárodním vývojem, na druhé pak rozdíly uvnitř ČR. Nepropojenost uvnitř ČR má obecnou platnost a je dána chybějícími pravidly pro formalizovanou písemnou

komunikaci krajů se státem, tvorbu a využití odpovídajících analytických a hodnotících podkladů. Analytická, hodnotící a cílová neurčitost v dokumentech kulturní politiky jde pak ruku v ruce s podmínkami neurčitosti a netransparentnosti pro alokaci finančních zdrojů (nejvíce vyjádřeno na případu Prahy).

Hodnocení:

Zjištění této práce potvrzují situaci, která je známa např. v oblasti zdravotních a sociálních služeb. O to více pak takové deficity vystupují např. ve srovnání ČR-Rakousko.

Chtěl bych ocenit autorčin přínos v oblasti ekonomických ukazatelů – vývoj výdajů na kulturní politiku, informace o zřízení satelitního účtu kultury. Jde o analytické kroky, bez kterých se transparentní analýza politiky neobejde. Tyto informace lze ukázkově využít v rámci výuky a v kombinaci s dalšími zjištěními tak vytváří dobré východisko pro případné navazující studentské práce.

Kritická reflexe vývoje české kulturní politiky i na této informativní úrovni představuje výzvu také z hlediska potřeb a našich diskusí o profilaci absolventů, o spektru jejich dovedností a znalostí. Práce poukazuje na existující problémy kulturního charakteru (viz např. téma kultury organizací, kultury přístupů k tvorbě politiky) paradoxně právě v oblasti kulturní politiky. Náznaky změny se však již objevují v důvodové zprávě Státní kulturní politiky pro období 2015-2020.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm výborně.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky

